

Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet Meslek Yüksekokulu
DAMGA VERGİSİ ve HARÇLAR BİLGİSİ DERSİ
Açık Ders Malzemesi

Yrd. Doç. Dr. İdris Hakan FURTUN

Onikinci Hafta

- Ünite 3 devam

Ünite III

HARÇLAR KANUNU'NDA BELİRTİLMİŞ ÖZEL DURUMLAR

HARÇLAR KANUNU'NDA BELİRTİLMİŞ ÖZEL DURUMLAR

- Harçlar Kanununun 3 ile 10. maddelerinde özel durumların harca tabi tutulması veya tutulmamasına dair hükümler yer almaktadır.
- Bu durumlar ceza yargısının işlemleri, tahkim-hakemlik müessesesi, yabancı mahkeme ilamları, idari yargı ve vergi yargısı işlemleri ile çeşitli davalar ve yargısal işlemler olarak ele alınabilir.

CEZA YARGISI İŞLEMLERİ

Ceza Yargısı İşlemleri-1

- Yargı organlarınca yapılan yargısal işlemlerden 492 sayılı Harçlar Kanunu'na bağlı (1) sayılı tarifede yazılı olanlar, yargı harçlarının konusunu oluşturur ve harç yükümlülüğüne tabi tutulur.
- Harca tabi yargısal işlemler esas itibarı ile adli yargı içindeki hukuk yargısının yaptığı bazı yargısal işlemler ile bir kısım idari yargı organlarının yargısal işlemlerinden oluşur. Zira bu işlemlerde kamusal faydanın yanında bireysel fayda da önemli düzeyde söz konusudur.
- Ceza yargısının yargısal işlemleri kural olarak yargı harçlarına tabi değildir. Ceza yargısı, ceza hukukunu uygulayan ceza yargısı yerlerinin çeşitli yargısal faaliyetlerini kapsar. Ceza yargısı yerleri Sulh Ceza Hakimliği, Asliye Ceza Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemesi ile uzmanlık ceza mahkemelerinden oluşur. Ceza yargılama hukuku, kanunların suç saydığı fiilleri işleyenlerin kavuşturulması, yargılanması ve cezalandırılmasında uyulacak yöntemlerin nelerden ibaret bulunduğunu belirleyen hukuk kurallarını bütününden oluşur. Ceza yargısı yerlerinin ceza yargılama hukuku kapsamında bulunan işlemlerinde baskın olan bireysel yarar değil fakat kamusal yarardır. (Bu yüzden Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında temyiz istinaf ve itiraz harçları alınmasına dair hüküm Anayasa Mahkemesi'nin 20/10/2011 tarihli ve E.: 2011/54, K.: 2011/142 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.)

Ceza Yargısı İşlemleri-2

- Yasanın 2. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Ceza mahkemelerinde şahsi hukuka ait hakların hüküm altına alınması halinde de, celse harçları hariç olmak üzere (1) sayılı tarifeye göre harç alınır” hükmü ceza yargısı işlemlerinin yargı harçları bakımından konumunu belirlemekte ve ceza yargısı işlemleri bakımından yargı harçlarına tabi tutulmama kuralı getirmektedir.
- Ceza yargısının yargısal işlemlerinin yargı harçlarına tabi olmaması kuralının tek istisnası **ceza mahkemelerinde şahsi hukuka ait hakların hüküm altına alınması** bakımındandır. Sadece ceza mahkemelerinde şahsi hukuka ait hakların hüküm altına alınması durumunda, celse harçları dışında yasaya bağlı (1) sayılı tarifeye göre yargı harcı alınabilir. Diğer bir deyişle ceza mahkemesinde şahsi hukuka ait hakların hüküm altına alındığı yargısal işlemler için karar ve ilam harcı ile gerektiğinde keşif harcı alınması söz konusu olabilecektir.
- Ancak yukarıda belirtilen bu durum fiiliyatta yalnızca 01.06.2005 tarihinden önce ceza mahkemelerinde açılmış ve yargılaması da halen devam eden şahsi hukuka ait tazminat konulu davalar açısından söz konusu olabilir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda şahsi hukuka ait tazminata hükmedilmesi hususu düzenlenmediğinden 01.06.2005 tarihinden itibaren ceza mahkemelerinde açılan davalarda maddi veya manevi tazminata karar verilmesi de söz konusu olamayacak dolayısıyla ceza mahkemeleri tarafından yapılamayan bu yargısal işlemler için harç alınması da gündeme gelemeyecektir.

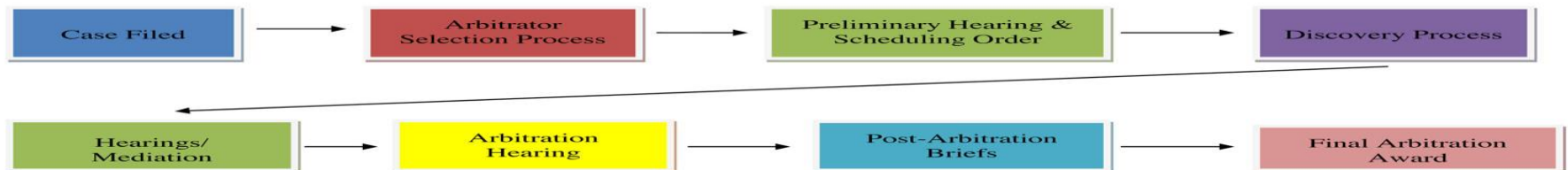
TAHKİM

Arbitration- Meaning

- An Arbitration is a dispute resolution process(mechanism) where the opposing parties select or appoint an individual called an Arbitrator.

ARBITRATION PROCESS

Tahkim-1

- Sözlük anlamı sağlamlaştırma, güçlendirme, kuvvetlendirme olan tahkim hukuk dilinde hukuki anlaşmazlık ya da anlaşmazlıkların hakem vasıtasıyla çözülmesine yönelik bir bir uyuşmazlık çözüm yöntemi anlamına gelir. Kimi görüşlere göre bir alternatif uyuşmazlık çözümü yöntemi olan tahkim, kimilerine göre ise doğrudan yargısal bir faaliyet sayılır. Bazı durumlarda gündeme gelen tahkimde taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlıklar devletin resmi yargı organları yerine uyuşmazlığın taraflarının kendilerince belirlenen hakemlerce çözümlenir.
- Taraflar başta yargılama sürecinin uzun sürmesi olmak üzere çeşitli nedenlerle tahkim müessesesi vasıtasıyla ihtilaflarını çözmek isteyebilirler. Bunlar arasında en belirgin ve baskın olanı bu müessese sayesinde tarafların kendilerinin belirleyeceği uzman hukukçular vasıtasıyla uyuşmazlıklarını kısa zamanda ve adalete uygun biçimde çözümlenmesini istemeleridir.
- Tarafların tahkime gitme iradesi, uyuşmazlık çıkmadan veya çıktıktan sonra aralarında yaptıkları tahkim anlaşmasına dayanır.

Tahkim-2

- Tahkim aslında bir özel hukuk kavramı ve uyuşmazlık çözüm usulü olmasına rağmen (gerçekten bu nedenle eski HUMK ve yeni HMK'da hükme bağlanmıştır) 1999 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliğiyle İdare Hukukunda da uygulanmaya başlanmıştır. “Yargı yolu” başlıklı AY m. 125 ‘de Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülebileceği ve milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebileceği belirtilmiştir.
- Ancak Türk hukukuna göre, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi için, uyuşmazlık konusunun tahkime elverişli-uygun olması gerekir. “Tahkime elverişlilik” başlıklı HMK 408’de taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı belirtilmiştir. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konularda tahkime gidilemez. Örneğin bir boşanma davası tahkim yoluyla çözülemez. Bu yüzden ülkemizde genellikle ticari uyuşmazlıklar tahkim yoluyla çözülmektedir.

Tahkim-3

- Türkiye’de tahkim iki temel türe ayrılır:

1- İç (Ulusal) tahkim

2- Uluslararası tahkim

Uyuşmazlıklarda yabancı bir durum ya da unsur varsa Uluslararası Tahkim yoluyla; yabancı bir durum ya da unsur yoksa İç Tahkim yoluyla çözüme gidilir.

Tahkim-4

- Hukuk sistemimizde İç Tahkim, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda 407 ile 444. maddeler arasında ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre iç tahkim 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği tahkime elverişli uyuşmazlıklar hakkında uygulanan bir yargılama ve uyuşmazlık çözüm yoludur. Bu yargılama yolunda temel işlev hakemler tarafından yerine getirilse de, bazı işler yetkili ve görevli mahkeme tarafından yapılır. Bu mahkeme ise taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılacak veya bu konuda bir anlaşma yoksa hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenecek tahkim yeri bölge adliye mahkemesidir. Tahkim yeri belirlenmemiş ise görevli ve yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri bölge adliye mahkemesi olacaktır. Tahkimde hakem veya hakem kurulu tarafların eşitliği ile hukuki dinlenilme hakkını kullanmalarını gözeterek belirlenecek usullere göre yargılama yaparak bir yıl içinde esas hakkında nihai karar verir. Nihai hakem kararı, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.

Tahkim-5

- Uluslararası Tahkim ise 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda düzenlenmiştir. Uluslararası tahkim, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar dışındaki 4686 sayılı yasa hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar ile tahkim yerinin Türkiye dışında belirlendiği durumlar açısından söz konusu olur. 21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun uyarınca yabancılık unsurunun bulunduğu kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi de bu Kanuna tâbidir.
- Uluslararası tahkimde de asıl işlev hakem veya hakemlerce yerine getirilir. Ancak 4686 sayılı kanunda mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde, davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye'de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi görevli ve yetkili olur. Mahkemeler, milletlerarası tahkimden kaynaklanan sorunlar için sadece bu Kanunun hükümlerine göre müdahalede bulunabilirler. Tarafların eşitliği gereğine uluslararası tahkimde de riayet edilmelidir. Belirlenen yargılama usulleri uyarınca yargılama yapılarak uluslararası tahkimde kural olarak bir yıl içinde karar verilir. Taraflarca talep edilmek ve gideri ödenmek koşuluyla hakem kararı asliye hukuk mahkemesine gönderilebilir. Bu durumda karar ve dava dosyası, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından asliye hukuk mahkemesine sunulur ve mahkemece kalemde saklanır.

Tahkim-6

- Özellikle İç Tahkim müessesesi aracılığıyla verilmiş hakem kararlarının kendiliğinden uygulanması söz konusu değildir. Bu tür hakem kararlarının devlet eli ile infazı gerekir. Bu ise hakem kararlarının infaz edilmesi gerektiğine dair mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilen bir şerh vasıtası ile olur.
- Yasanın “hakem kararları” başlıklı 3. maddesinde “Hakem kararlarının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınır. Yabancı hakem kararları ile, kanun gereğince tahkim yolu ile halli mecburi olan davalardan da aynı suretle harç alınır.” hükümleri yer almaktadır.
- Niteliği nedeniyle tahkim müessesesi yolu ile verilen hakem kararları için kural olarak harç alınmaz. Ancak yasanın 3. maddesinde hakem kararlarının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınacağı, yabancı hakem kararları ile, kanun gereğince tahkim yolu ile halli mecburi olan davalardan da aynı suretle harç alınacağı öngörülmüştür. Bu yüzden hakem kararlarının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilen şerhlerden ise verilmiş hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınır. Yabancı hakem kararları ile, kanun gereğince tahkim yolu ile halli mecburi olan davalardan da aynı suretle harç alınır.

Tahkim-7

- 09.08.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6728 sayılı kanun ile 492 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı Tarifenin “A) Mahkeme Harçları” başlıklı bölümünün “III- Karar ve ilam harcı” başlıklı alt bölümünün birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “*Tahkim yargılamasında bu bende göre hesaplanan harç yüzde elli oranında uygulanır.*” cümlesi “*Tahkim yargılamasında bu bent hükümlerine göre harç alınmaz.*” şeklinde değiştirilmiştir.
- **Yukarıda belirtilen hüküm gereği hakem kararlarından artık karar ve ilam harcı da alınmamaktadır.**
- 77 Seri No’lu Harçlar Kanunu Genel Tebliği’nin “492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı tarifelerde yapılan değişiklikler” başlıklı 5. maddesinin birinci bendinde de bu husus “Tahkim davalarında nispi karar ve ilam harcı 2014 yılından itibaren % 50 oranında uygulanmakta iken, 6728 sayılı Kanunla Harçlar Kanununa bağlı (1) sayılı tarifede yapılan düzenleme neticesinde tahkim yargılamasında nispi karar ve ilam harcı alınmayacaktır.” açıklığa kavuşturulmuştur.

YABANCI MAHKEME KARARLARI

Yabancı Mahkeme Kararları

- Günümüzde uluslararası ilişkiler her planda yaygınlaşmıştır. Ekonomik ve ticari ilişkiler alanı dışında şahsi ve ailevi ilişkiler alanında da uluslararası nitelikte ilişkiler kurulabilmektedir. Bu ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözümü çok defa yabancı bir mahkeme vasıtası ile söz konusu olabilmektedir.
- Yabancı mahkeme kararları kural olarak Türkiye’de harç yükümüne tabi değildir. Zira yabancı mahkemelerin verdikleri kararlar Türkiye’de doğrudan uygulanamaz. Bu durumla birlikte yasanın “*yabancı mahkeme ilamları*” başlıklı 4. maddesinde yer alan “Yabancı bir mahkeme tarafından verilen ilamların tenfizi için açılacak davalardan, bu ilamlarda hükmolunmuş şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre (1) sayılı tarife gereğince harç alınır” hükmü uyarınca yabancı bir mahkeme tarafından verilen ilamların tenfizi için Türkiye’de açılacak davalardan, bu ilamlarda hükmolunmuş şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre (1) sayılı tarife gereğince harç alınacaktır. Yabancı ülkelerce verilmiş olan mahkeme kararları, Türkiye’de uygulanacaksa bu kararların Türk Mahkemelerince tenfiz edilmesi gerekir. Tenfiz ilamın yerine getirilmesi ile ilgili bir husus olup yabancı bir mahkeme kararına ülkede icra edilebilirlik sağlar.
- 5718 Sayılı MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE USUL HUKUKU HAKKINDA KANUN’a (MÖHUK) göre yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o ülke kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilamların Türkiye’de uygulanabilmesi, görevli ve yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır. Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir. Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir. Bu amaçla açılan tenfiz davaları ise Harçlar Kanunu uyarınca yargı harçlarına tabi tutulmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Hakan FURTUN